

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પ્રવીણ - ૨

(સમય : બપોરે ૨ થી ૫)

રવિવાર, ૧ માર્ચ ૨૦૨૦

કુલ ગુણ : ૧૦૦

નોંધ :- (૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા.

(૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે.

(૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

અગત્યની સૂચના

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧) પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (આંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✓) કે ખોટાં (X) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

વિશેષ નોંધ

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા.ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોય ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ કયો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૩માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં કયો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ : કિશોર સત્સંગ પ્રવીણ, દસમી આવૃત્તિ - ડિસેમ્બર, ૨૦૧૬)

પ્ર.૧નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “આપણે તો કોઈ આવા પંથની વાત સાંભળી નથી.” (૨૦/૬૧-૬૨) ⇨ વૈરાગી - પરસ્પર
⇨ બંગાળના નાના ગામના આશ્રમમાં સોરઠ દેશમાં જીવનમુક્તા પ્રગટ થયાની વાત પરસ્પર કરી રહ્યાં હતાં.
૨. “તમારી પાસે જ કલ્યાણ છે એવી અમોને પ્રતીતિ થઈ છે.” (૧૭/૫૩-૫૪) ⇨ બે બ્રાહ્મણ - શ્રીહરિને
⇨ જ્યારે શ્રીહરિએ તેમને પૂછ્યું કે ‘તમે શું સમજીને રહેશો ?’ ત્યારે
૩. “તમે સંડાસમાં ફાનસ મૂકી આવો.” (૭/૨૧) ⇨ શ્રીહરિ - ભગુજીને
⇨ શ્રીહરિને મારવા માટે સંડાસમાં છુપાઈને રામખાચર ઊભા હતા. તેથી અંતર્યામી શ્રીહરિએ ભગુજીને ફાનસ મૂકવા મોકલ્યા.

પ્ર.૨નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૬)

નોંધ: અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનું વરતાલમાં કોણે અપમાન કરાવ્યું હતું ? (૨૭/૮૨-૮૩)
૪. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનું વરતાલમાં (શુક સ્વામીના) સાધુ હરિસ્વરૂપદાસે અપમાન કરાવ્યું હતું.
૨. ગઢડામાં મહારાજના દર્શન કર્યા પછી કૃષ્ણજીએ શું કહ્યું ? (૨૮/૮૭)
૪. ગઢડામાં મહારાજના દર્શન કર્યા પછી કૃષ્ણજીએ કહ્યું : ‘હવે ઘેર જવું નથી.’
૩. શ્રીહરિએ જેઠા મેર અને તેમની પત્નીને પાસે બોલાવતાં જેઠા મેરે શું કહ્યું ? (૧૬/૫૨)
૪. ‘અમે છેડા વર્તમાન પાળીએ છીએ, તેથી એક ઓરડામાં સૂતાં-બેસતાં નથી.
૪. ગઢડા આવેલા રાજભાઈને શ્રીજીમહારાજે શું કહ્યું ? (૧૮/૬૦)
૪. “તમારે અમે કહીએ તેમ કરવું છે કે સાધુ થવું છે ?”
૫. પુરુષોત્તમની જેમ એક અને અદ્વિતીય કોણ છે ? (૩૦/૮૮)
૪. પુરુષોત્તમની જેમ એક અને અદ્વિતીય અક્ષરબ્રહ્મ છે.
૬. પોતાના ઈષ્ટદેવની મરજી જાણે તે કેવા ભક્ત કહેવાય ? (૨૪/૭૩)
૪. પોતાના ઈષ્ટદેવની મરજી જાણે તે આદર્શ ભક્ત કહેવાય.

પ્ર.૩નીચે આપેલા વિષયો ઉપર મુદ્દાસર નોંધ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ : ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

૧. સંપ્રદાયનાં શાસ્ત્રો : સ્વામીની વાતો (૧૨/૩૫-૩૬) અક્ષરબ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ જૂનાગઢમાં ચાલીસ વર્ષ મહંતાઈ કરી. સ્વામીએ શ્રીજીમહારાજને પૂછ્યું : ‘ધ્યાન કરવું, આત્મારૂપે વર્તવું, માંદાની સેવા કરવી ને ભગવાનની વાતો કરવી તેમાં શું શ્રેષ્ઠ છે ?’ ત્યારે શ્રીજીમહારાજે આજ્ઞા કરી કે ‘વાતું કરવી એ શ્રેષ્ઠ છે.’ માયાથી પર વર્તતા આવા સંત, જીવો ઉપર અહેતુક કૃપા વરસાવી વાતો કરી માયા પાર લઈ જાય છે. તેથી વાતું કરવી શ્રેષ્ઠ છે. એટલે સ્વામીએ રાત-દિવસ, પાત્ર-કુપાત્ર જોયા વગર વાતો જ કરી છે. તેમજ રસ્તે ચાલતાં, ગામને પાદર, ચૂનાની ભઠ્ઠી પાસે કે મંદિરના વ્યવહારનું કામ કરતાં પણ સ્વામીએ જ્ઞાનમાર્ગ ચાલુ રાખ્યો. સ્વામી ઘણી વાર વાતો કરતાં કહેતા : ‘આ તો અક્ષરધામની વાતું છે. આ વાતું ફરી જન્મ થવા દે તેવી નથી. આ વાતું તો અનંત સંશયને છેદી નાખે તેવી ભગવાન પુરુષોત્તમની વાતું છે. અજ્ઞાન ટાળી નાખે તેવી છે.’ ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની સાથે રહી સ્વામી જાગા ભક્ત, ઠક્કર નારણ પ્રધાન, હરિશંકરભાઈ રાવળ, સદ્ગુરુ બાળમુકુંદદાસ સ્વામી અને સદાશંકર અમરજીએ મહિમાપૂર્વક તે વાતો લખી લીધી. સ્વામીએ અચિંત્યાનંદ બ્રહ્મચારી પાસે કથા કરાવી તેને માન્ય કરી આપી. આવી અદ્ભૂત વાતો વાંચીએ ત્યારે જ વચનામૃતના અર્થ સ્પષ્ટ થાય છે. સ્વામીની વાતો વચનામૃત પરના ભાષ્યરૂપ છે. સ્વામીએ પોતાના ઉપદેશમાં મુખ્યત્વે શ્રીજીમહારાજના પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ સ્વરૂપનો અદ્ભૂત મહિમા કહ્યો છે. બીજા મોટા મોટા સદ્ગુરુઓ પણ જે મહિમા કહી શક્યા નથી તે સ્વામીએ બેધડકપણે કહ્યો છે ને શાસ્ત્રની તંત્રીઓ તથા અવતારાદિકની ગ્રંથિઓ એમને આડે આવી નથી. સાથે સાથે વિષયખંડનની, સ્વધર્મ, આત્મજ્ઞાન, વૈરાગ્ય અને માહાત્મ્ય સહિત ભક્તિની પણ સચોટ વાતો કરી છે. પ્રથમ બાળમુકુંદ સ્વામીએ પાંચ પ્રકરણમાં વાતો છપાવી. ત્યારપછી કૃષ્ણજી અદાએ સાત પ્રકરણમાં તૈયાર કરી પ્રકટ કરી. હાલ સંસ્થા તરફથી પણ સંશોધિત કરી તે વાતો છપાવવામાં આવી છે. ‘વચનામૃત’ અને ‘સ્વામીની વાતો’નું જ્ઞાન જેણે પચાવ્યું તેને બ્રહ્મસ્થિતિ પામવામાં કયાશ ન રહે. ગુણાતીત જ્ઞાનમાં કાચો ન રહે. સ્વામી કહેતા : ‘આ વાતું તો અંગ્રેજનાં લોઢાં જેવી છે. અડતામાં અળગું કરે, માયાનો લેશ રહેવા ન દે.’ બ્રહ્મસ્વરૂપ શાસ્ત્રીજી મહારાજે અને યોગીજી મહારાજે ‘સ્વામીની વાતો’નો મહિમા અપરંપાર વધાર્યો છે. અથવા
૨. ધ્યાનચિંતામણી (૨૧/૬૩) ધ્યાનચિંતામણિનાં આ પદો ‘વંદુ સહજાનંદ રસરૂપ અનુપમ સારને રે લોલ..’ જ્યારે આ પદો પ્રેમાનંદ સ્વામીએ શ્રીહરિને ગાઈ સંભળાવ્યાં ત્યારે શ્રીહરિ બોલ્યા : ‘બહુ સારાં કીર્તન ગાયાં. આ કીર્તન સાંભળીને તો અમારાં મનમાં એમ વિચાર થયો જે, આવી રીતે એને ભગવાનની મૂર્તિનું ચિંતવન છે માટે એ સાધુને તો ઊઠીને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ કરીએ. અને જેને આવી રીતે અંતઃકરણમાં ભગવાનનું ચિંતવન થતું હોય... તેને ફરીને ગર્ભવાસમાં જવું પડે નહીં. એ પરમપદને પામ્યો જ છે. તે કૃતાર્થ થયો છે ને કાંઈ કરવું બાકી રહ્યું નથી.(ગ.મ. : ૪૮) લીલાચિંતામણિની સાથે આ પદોનું પણ ગાન કરવાની દરેક સત્સંગીને આજ્ઞા છે. શાસ્ત્રીજી મહારાજ કહેતા કે ‘જે નિત્ય લીલાચિંતામણિ ને ધ્યાનચિંતામણિનું ગાન મહારાજની સ્મૃતિએ સહિત કરે છે તેને ભક્તચિંતામણિનો એક પાઠ કર્યા બરોબર પુણ્ય મળે છે.
૩. અદ્ભૂતાનંદ સ્વામી (૪/૧૧-૧૩) અદ્ભૂતાનંદ સ્વામીનું પૂર્વાશ્રમનું નામ કલ્યાણદાસ હતું. તેમના માતાનું નામ દેવુબાઈ તથા પિતાનું નામ સંઘા પટેલ હતું. સુરેન્દ્રનગર જિલ્લાના લખતર પાસે કડુ ગામમાં કલ્યાણદાસનો જન્મ થયો હતો. કલ્યાણદાસ તથા તેમના કાકા રામાનંદ સ્વામી પાસે વર્તમાન ધરાવી સત્સંગી થયા હતા. શ્રીજીમહારાજનાં દર્શનનો યોગ સૌ પ્રથમ માંગરોળમાં રામાનંદ સ્વામીનાં અક્ષરધામગમન બાદ થયો. કલ્યાણદાસને મેથાણ ગામના તેમના મામા અજા પટેલ તરફથી સત્સંગનો વારસો મળ્યો હતો. પિતા સત્સંગી ન હતા. દેવુબાઈ સત્સંગ કરે તો સંઘા પટેલને ગમતું નહીં. છતાં પણ તેમણે તેમના પુત્રોમાં સંસ્કારનું સિંચન કરવામાં ખામી રાખી નહતી. સમય આવતાં કલ્યાણદાસનું લગ્ન મેથાણ ગામે થયું. આ લગ્નવિધિ ધામધૂમથી અજા પટેલની છત્રછાયામાં પૂર્ણ થવાની તૈયારીમાં હતી ત્યાં જ તેમને શ્રીજીમહારાજનો આજ્ઞાપત્ર ખેપિયા દ્વારા મળ્યો. ‘માંચા, સુરા, સોમલા, અલૈયા, મૂળુ, નાજા માતરા આદિક ભક્તજનો સીમમાં હો, ઘરમાં હો, જ્યાં હો ત્યાંથી ખાવું પીવું પડતું મૂકીને ચાલી નીકળજો અમારું ગમતું છે.’ મહારાજે બધાની ઉપાધિ પોતે ભોગવશું તેમ જણાવ્યું. આ પત્ર વાંચીને અજા પટેલ જવા તૈયાર થયા. કલ્યાણદાસને આ ખબર પડી તેમણે મહારાજનો પત્ર માંગીને બે ત્રણ વખત વાંચ્યો અને તેમણે પણ મામાની સાથે જવાનું નક્કી કર્યું. અજા પટેલે કહ્યું “પણ આમાં તમારું નામ ક્યાં છે ?” તરત જ કલ્યાણદાસે કહ્યું આમાં છેલ્લે ‘આદિ’ શબ્દ લખ્યો છે તેથી તેમાં મારું નામ પણ આવી જાય છે. ભાણેજનો અફર નિર્ણય જાણીને તેઓ કાંઈ બોલ્યા નહી. શુભ પ્રસંગે આવી વિચિત્ર વાત સાંભળી સંબંધીઓ તથા સાસુ-સસરાએ ખૂબ સમજાવ્યા પણ તેમણે જરાય મચક ન આપી અને મક્કમતાપૂર્વક કોઈને મળ્યા વિના જ સીધા લગ્નમંડપમાંથી મામા સાથે ચાલી નીકળ્યા અને મહારાજના આદેશ મુજબ જેતલપુર રામદાસ સ્વામીને મળીને સીધા ચાલીને ભુજ આવ્યા. શ્રીજીમહારાજે ગામ બહાર સૌનું સ્વાગત કરી નવા પરમહંસોને અતિશય હર્ષપૂર્વક બાથમાં લઈને ખૂબ ભેટ્યા. સૌની ખૂબ પ્રશંસા કરી પૂછ્યું ‘આ કલ્યાણદાસનું નામ કાગળમાં ક્યાં હતું ? તે કેમ આવ્યા છે ?’ ત્યારે કલ્યાણદાસે કહ્યું ‘હે મહારાજ ! આપે કાગળમાં ‘આદિક ભક્તજનો’ એમ લખ્યું હતું તે આદિકમાં હું ગણાઈ જાઉં’ જગતના નાશવંત સુખમાં ન રહેતાં મહારાજનું ગમતું કરવા આવેલ કલ્યાણદાસને ખરા ખપવાળા જાણી પાસે બોલાવી

મીઢળ છોડી નાખીને સાધુની દીક્ષા આપી. ‘બીજા કોઈથી પણ ન થાય એવું અદ્ભુત કાર્ય તમે કર્યું છે માટે તમારું નામ અદ્ભુતાનંદ પાડીએ છીએ.’ એમ કહી મહારાજે તેમને આર્શીવાદ આપ્યા. શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા થતાં પોતાના વતનનાં ગામ કડુમાં તથા સસરાના ગામ મેથાણમાં જઈને ભિક્ષા માગી આવ્યા અને આકરી કસોટીમાંથી પસાર થયા. અદ્ભુતાનંદ સ્વામીના આ અદ્ભુત કાર્યથી તેમનાં ધર્મપત્ની ખૂબ જ પ્રભાવિત થયાં અને જીવનપર્યંત બ્રહ્મચર્યવ્રત પાળીને પ્રભુભક્તિમાં જીવન વીતાવ્યું. અદ્ભુતાનંદ સ્વામીના ભાઈ વજુભાઈ તેમને ઘેર તેડી જવાના આશયથી ગાડું જોડીને વરતાલ આવ્યા. સ્વામીશ્રીએ પાંચ દિવસ રોકી વૈરાગ્યની એવી અસરકારક વાતો કરી કે ઘેર ન ગયા અને ત્યાં જ દીક્ષા લીધી. તેમનું નામ ‘નિષ્કામાનંદ પાડ્યું.’ તેમના બીજા ભાઈ તેડવા આવ્યા તેઓ સંસાર સુખ અનિત્ય સમજી સાધુ થઈ ગયાં. અદ્ભુતાનંદ સ્વામીએ કચ્છ-ગુજરાતનાં ઘણાં ગામોમાં ફરી સત્સંગ કરાવ્યો હતો. ધોલેરા મંદિરની મહંતાઈ લેવા કોઈ તૈયાર નહતું ત્યારે તેમણે મહારાજની આજ્ઞા માથે ચડાવીને ધોલેરા મંદિરનાં મહંત થયા. ભાલ દેશના વારણા ગામનાં હરિભક્તોની પરિસ્થિતિ દુર્બળ હોવાથી, અદ્ભુતાનંદ સ્વામીએ ત્યાં ચમત્કારિક સંકટભંજન હનુમાનની મૂર્તિ પધરાવી. સંવત ૧૮૩૮માં શાસ્ત્રીજી મહારાજે દીક્ષા લીધી ત્યારે અદ્ભુતાનંદ સ્વામીની સેવાનો લાભ લીધો હતો. સંવત ૧૮૩૮માં તેઓ અક્ષરનિવાસી થયા. અદ્ભુતાનંદ સ્વામીના આવા અદ્ભુત જીવનપ્રસંગો ત્યાગી તેમજ ગૃહી સર્વ મુમુક્ષુઓ માટે અત્યંત પ્રેરણાદાયી છે.

અથવા

૪. બંધિયાના ડોસાભાઈ (૨૮/૮૪-૮૬) એકવાર બંધિયાના જૈન વાણિયા જાન લઈને ગઢડા આવ્યા હતા ત્યાં તેઓ મહારાજનાં દર્શને આવે છે. મહારાજ તેમને ડોસાભાઈના ખબર અંતર પૂછે છે ત્યારે વાણિયાઓ કહે છે, ‘અમે તો ગળા સુધી સંસારમાં ડૂબેલા છીએ પણ તમારા ડોસાભાઈ તો ચોટલી સુધી સંસાર વહેવારમાં ડૂબ્યા છે ને ભગવાન ભજવા નવરા જ થતા નથી.’ આ સાંભળી મહારાજ હસ્યા અને તેમને કહ્યું કે ‘જો ડોસાભાઈને સાધુ કરીએ તો તમે સત્સંગી થશો?’ વાણિયાઓએ વિચાર કર્યો કે ડોસાભાઈએ તો ગામની બધી જ વાડીના ગોળનું સાટું કર્યું છે તેથી વેપારનો સારો લાભ છોડી સાધુ થાય તેમ લાગતું નથી આથી તેમણે મહારાજને કહ્યું, ‘ડોસાભાઈ સાધુ થાય તો અમે જરૂરથી સ્વામિનારાયણની કંઠી પહેરીશું.’ મહારાજે તેમને લગ્નકાર્ય પતાવીને વળતાં મળીને જવાનું કહ્યું. વાણિયાઓ જતાં જ મહારાજે ભગુજીને બોલાવી ભગવાં વસ્ત્રો અને ચિટ્ટી આપી તરત બંધિયા જવા કહ્યું. ડોસાભાઈને ચિટ્ટીમાં લખ્યા મુજબ ભગવાં વસ્ત્રો ધારણ કરી તરત ગઢડા આવવાનું કહ્યું, ડોસાભાઈ ગોળનાં ગાડાં જોખતા હતા. સવારના અગિયાર થયા હતા છતાં દાતણ કરવા પણ નવરા થયા ન હતા. અચાનક ભગુજીને આવેલા જોઈ ગોળ જોખવાનો પડતો મૂકી દંડવત્ કર્યા અને મહારાજની શી આજ્ઞા છે ? તેમ પૂછ્યું, ભગુજીએ કહ્યું “આ ભગવાં વસ્ત્ર ધારણ કરી તમને મહારાજે ગઢડે બોલાવ્યા છે. ડોસાભાઈએ ભગવાં વસ્ત્રો ધારણ કરી લીધાં અને ઘેર સંદેશો પણ કહેવરાવ્યો નહીં કે દુકાનની પણ કોઈને ભલામણ કર્યા વગર તરત ભગુજી સાથે ચાલી નીકળ્યા ને ગઢડે આવી મહારાજનાં દર્શન કર્યાં. બંધિયાના વાણિયા લગ્ન પતાવી પાછા વળતાં આવ્યા ત્યારે સંતમંડળમાં બેઠેલા ડોસાભાઈને બતાવીને મહારાજે કહ્યું, ‘આમને ઓળખો છો?’ વાણિયા અચંબો પામી ગયા અને કહેવા લાગ્યા : ‘મહારાજ ડોસાભાઈ તમારા ખરેખરા ભક્તરાજ છે. મહા-વૈરાગ્યવાન છે. અમે સંસારી જીવ છીએ તેથી ડોસાભાઈને અમારી જેમ સંસારમાં આસક્ત જોતા હતા.’ મહારાજે ડોસાભાઈને તેમના વસ્ત્રો પાછા આપી ઘરે જવાની આજ્ઞા કરીને કહ્યું ‘ડોશીમા જીવે ત્યાં સુધી સેવા કરજો. તમે તો ગૃહસ્થ છતાં અખંડ સાધુ જ છો. તમને સંસાર બાધ કરી શકે તેમ નથી.’ આવા માહાત્મ્યજ્ઞાને સહિત નિશ્ચયવાળા ડોસાભાઈએ મહારાજની આજ્ઞા હંમેશા અધ્ધર ઝીલી છે. તેમાં લેશ માત્ર ફેર પડવા દીધો નથી - વણિક જ્ઞાતિના ડોસાભાઈ - પ્રથમ સરધાર રહેતા - શ્રીજીમહારાજ બંધિયા તેડી લાવ્યા - મૂળખાયર ને ભલામણ - સર્વે સમૃદ્ધિ ઘરબાર અપાવ્યા - ખરેખરી ટેક અને નિષ્ઠાવાળા ડોસાભાઈ હતા.

પ્ર.૪નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી કોઈ પણ ત્રણ વિષે કારણ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૯)

નોંધ : મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

૧. પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંતનો મન-કર્મ-વચને સંગ કરવાથી જીવ બ્રહ્મરૂપ થઈ જાય. (૨૩/૭૨)
૪. અક્ષરબ્રહ્મ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી અંતર્ધાન થયા પછી કલ્યાણનું દ્વાર બંધ થયું નથી. સ્વામીએ વાતોમાં કહ્યું છે : ‘હું તો ચિરંજીવ છું.’ અર્થાત્ અનાદિ અક્ષરબ્રહ્મ પરમ એકાંતિક - પરમ ભાગવત સંતરૂપે આ પૃથ્વી પર સદા પ્રગટ વિચરતા હોય છે. આ પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ ગુણાતીત સંત દ્વારા શ્રીહરિ આ પૃથ્વી પર સમ્યક્ પ્રકારે પ્રગટ રહે છે અને મુમુક્ષુ જીવોને બ્રહ્મસ્થિતિ પમાડીને તેમનું આત્મિક કલ્યાણ કરે છે. શ્રીહરિ કહે છે : ‘એવા પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંત દ્વારા સર્વ ક્રિયા કરનાર ભગવાન છે, ‘આવા સંત તે સ્વયં હરિ છે.’ આવા સાધુનો સંગ કરવો એ જ કલ્યાણનું અસાધારણ સાધન છે. એવા સંતનું દર્શન થયું ત્યારે એમ જાણવું જે, ‘મને સાક્ષાત્ ભગવાનનું દર્શન થયું.’ માટે એ સંત તો સર્વ જગતના આધારરૂપ છે. જ્યારે આવો સંતસમાગમ પ્રાપ્ત થયો ત્યારે દેહ મૂકીને જેને પામવા હતા તે તો દેહ છતાં જ મળ્યા છે. માટે જેને પરમપદ કહીએ, મોક્ષ કહીએ, તેને છતી દેહે જ પામ્યો છે. અને એવા સાધુની સેવા કરે તો ભગવાનની

સેવા તુલ્ય ફળ થાય છે. આવા પ્રગટ બ્રહ્મસ્વરૂપ સંતનો જે કોઈ મુમુક્ષુ મન-કર્મ-વચને સંગ કરે છે અને તેની આજ્ઞા પાળે છે તે જીવ નિર્દોષ થઈ બ્રહ્મરૂપ થઈ જાય છે.

૨. અલૈયાખાયર મુક્તાનંદ સ્વામીને મારવા તૈયાર થયા. (૭/૨/૧૮) ગઢપુરમાં શ્રીજીમહારાજના સાન્નિધ્યમાં સભા ભરાઈને બેઠી હતી. તે વખતે શ્રીહરિએ મુક્તાનંદ સ્વામીને પ્રશ્ન પૂછ્યો કે દાદાખાયર, સુરાખાયર, નાજા જોગિયા, સોમલાખાયર, અલૈયાખાયર વગેરે હરિભક્તોમાં શ્રેષ્ઠ કોણ ? મુક્તાનંદ સ્વામીએ પોતાની સરળ પ્રકૃતિ પ્રમાણે સાહજિકતાથી દાદાખાયર શ્રેષ્ઠ હરિભક્ત છે તેમ જણાવ્યું. માની સ્વભાવના અલૈયાખાયરને થયું કે મારી ગણતરી શ્રેષ્ઠ હરિભક્તોમાં જ થવી જોઈતી હતી. પરંતુ બીજા નંબરમાં જરૂર થશે. પરંતુ મુક્તાનંદ સ્વામીએ બીજો નંબર સુરાખાયરને અને ત્રીજો સોમલાખાયરને આપ્યો. જેમ જણાયું તેવું કહ્યું. આથી અલૈયાખાયરના માનનો ભંગ થયો. તેઓ ક્રોધથી લાલચોળ થઈ ગયા. આવેશના વેગથી તલવારની મૂઠ ઉપર તેમનો હાથ ગયો. શ્રીહરિ એકદમ બોલી ઊઠ્યા ‘મુક્તાનંદ સ્વામી! આમાં તમે કાંઈ સમજ્યા નહીં. અલૈયો તે અલૈયો. બીજા ગમે તેવા ભક્ત હોય પણ આવા નિષ્કામી વર્તમાન પાળનાર અલૈયાની તોલે કોઈ ન આવે.’ આટલું સાંભળ્યું અને અલૈયાખાયરે તલવારને મ્યાન કરી દીધી. પોતે રાજી થયા. શ્રીહરિએ લોચા પ્રકરણ ૧૭માં આ પ્રસંગને ઉદ્દેશીને જ વાત કરી : ‘પંચવિષયનો અત્યંત અભાવ ન થયો હોય.... તો મુક્તાનંદ સ્વામી જેવાનું માથું શસ્ત્રે કરીને મૂકાવા તૈયાર થઈ ગયા.

૩. ઉકાખાયર મોડા આવ્યા છતાં મહારાજ રાજી થયા. (૩/૮-૧૦) ગઢપુરમાં મહારાજના બેસવાના ઓટા ઉપર કૂતરાએ મળથી બગાડયું હતું. પ્રાતઃકાળે હરિભક્તો મહારાજનાં દર્શન કરવા અક્ષર ઓરડીએ જતા હતા, ત્યારે કૂતરાએ બગાડેલો ઓટો જોઈને બોલવા લાગ્યા કે “બહું ખોટું થયું, મહારાજ સભા ભરશે ત્યારે ક્યાં બિરાજશે ?” એમ વાતો કરે પણ કોઈને એમ ન થયું કે સાફ કરી નાંખીએ. થોડીવારે ઉકાખાયર ઘેલામાં સ્નાન કરી મહારાજનાં દર્શન કરવા જતા હતા, ત્યાં લીંબતરુ નીચેના ઓટા પર કૂતરાનું મળ જોયું. તરત જ સાવરણી અને પાણી લઈ ઓટો સાફ કર્યો. ઘેલામાં જઈ ફરી સ્નાન કર્યું. પછી મહારાજનાં દર્શન કરવા પધાર્યા. ત્યારે મહારાજે મોડા આવવાનું કારણ પૂછ્યું, ઉકાખાયર મૌન રહ્યા. એક ભક્તે ઉપરનું વૃતાંત કહ્યું. મહારાજ તેમના પર ખૂબ રાજી થઈ ભેટ્યા.

૪. ચિત્રકેતુ રાજાએ કરોડ સ્ત્રીઓનો ત્યાગ કર્યો. (૨૭/૧/૮૦) ચિત્રકેતુ રાજાને કરોડ સ્ત્રીઓ હતી તેમાંથી દુઃખ થયું. તે શૂરસેન દેશના ચક્રવર્તી રાજા હતા. તેને કરોડ સ્ત્રીઓ હતી પણ એક પણ પુત્ર નહી. એક વાર અંગિરા ઋષિ તેમના ઘરે આવ્યા. સ્વાગત કર્યું. અંગિરા ઋષિ ચિત્રકેતુના આદરભાવથી પ્રસન્ન થયા. યજ્ઞ કરી તેનો શેષ પ્રસાદ તેની સદ્ગુણી રાણી કૃતદ્યુતિને આપ્યો. તેથી કૃતદ્યુતિ થકી ચિત્રકેતુને પુત્ર પ્રાપ્તિ થઈ. ચિત્રકેતુ અને કૃતદ્યુતિ આ બાળકની બહુ સંભાવના કરતાં. આથી, બીજી રાણીઓ કૃતદ્યુતિ અને બાળક સાથે દ્વેષ કરવા લાગી. એક વાર જ્યારે કૃતદ્યુતિ હાજર નહોતી, ત્યારે બીજી રાણીઓએ બાળકને ઝેર પાઈ દીધું. બાળકનું મૃત્યુ થયું. માતા-પિતા અત્યંત દુઃખી થયાં. આમ, ચિત્રકેતુ રાજાને જે રાણીઓ સાથે હેત હતું તે સ્ત્રીઓ જ દુઃખરૂપ થઈ. પછી જ્યારે તેનો ત્યાગ કર્યો ત્યારે શાંતિ થઈ.

પ્ર.૫ દુઃખ કોઈ માનશો નહીં... (૨૭/૨/૮૦-૮૧) - સ્વામીની વાત પૂરી કરી તેનું નિરૂપણ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

જો નોંધ :- સ્વામીની વાત પૂરી લખી હોય તો - ૧ ગુણ, નિરૂપણના - ૪ ગુણ.

“દુઃખ કોઈ માનશો નહીં ને જે જોઈએ તે આપણને મળ્યું છે ને ઝાઝા રૂપિયા આપે તો પ્રભુ ભજાય નહીં તે સારુ આપતા નથી.”

ગુણાતીતાનંદ સ્વામી આપણને સમજાવે છે કે જે કાંઈ આપણા પ્રારબ્ધમાં છે તે ભગવાને આપ્યું છે અન્ન, વસ્ત્ર મળે છે અને સુખેથી સંતના આશરે ભગવાન ભજાય છે. તેનાથી સંતોષ માની વધારે દ્રવ્યની અપેક્ષા રાખવી નહીં. જો ભગવાન વધુ ધન આપે તો આપણે વ્યવહારમાં ડૂબી જઈએ અને ભગવાનને ભૂલી જઈએ છીએ. એક દૃષ્ટાંત છે. એક શેઠ બહુ જ ધનાઢ્ય. તેમને બધી વાતનું સુખ, દુઃખ જ નહી. તેમની બાજુમાં એક ગરીબનું ઝૂંપડું હતું. તે રોજે રોજ કમાય તેમાંથી તેનો નિર્વાહ કરે, ભજન-ભક્તિ કરે અને સુખેથી દિવસ પસાર કરે. તેને બીજા દિવસની કોઈજ ચિંતા નહીં. તેથી શેઠાણી ને થયું કે આ ગરીબ છે છતાં સુખી કેમ છે ? તેમને શેઠે કહ્યું, ‘તેને જે મળે છે તેનાથી સંતોષ માને છે. ઝાઝા દ્રવ્યની ચિંતા કરતો નથી તેથી સુખ-શાંતિ છે.’ પરંતુ શેઠાણીને આ ઉત્તરથી સંતોષ ન થયો અને કહે, ‘પૈસા ન હોય અને શાંતિથી રહે તેવું હોય નહિ.’ પછી શેઠે એક કોથળીમાં નવ્વાણું રૂપિયા ભરી તેની ઝૂંપડીમાં એ કોથળી નાંખી. સવારે તે ગરીબ ભગતે જોઈ અને ત્યારથી તેને વિચાર થયો કે જો આ થેલીમાં એક રૂપિયો ઉમેરું તો સો પૂરા થઈ જાય. એ દિવસથી તે જે કમાણી કરતો તેમાંથી બે પૈસા બચાવી ભેગા કરવા લાગ્યો. થોડા જ વખતમાં સો રૂપિયા પૂરા થયા. પછી તો બસો કેમ થાય ? એમ વિચારવા લાગ્યો તેની ઊંઘ હરામ થઈ અને ભજનનું સુખ પણ ગયું. શેઠે શેઠાણીને કહ્યું, ‘આમ નવ્વાણુનો ધક્કો લાગે તો સુખ હરામ થઈ જાય.’ આથી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી કહે છે કે આપણને જે કાંઈ મળ્યું છે

તેનાથી સંતોષ માનવો. ઝાઝા રૂપિયા મળવાથી વ્યવહાર વધે તેથી સુખ-શાંતિ રહે નહિ અને ભગવાન પણ સાંભરે નહિ. માટે ભગવાનની કૃપાથી જે મળે તેમાં સંતોષ રાખી ભક્તિ કરીએ તો અંતરમાં સુખ રહે.

પ્ર.૬નીચે આપેલ વિષય માટે સૂચના મુજબ છ સાચા ક્રમ નંબર તથા તે સાચા ક્રમ નંબરને ઘટનાક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો. (કુલ ગુણ : ૬)

નોંધ : (૧) ફક્ત સાચા નંબરો : જવાબમાં આપેલ અંક કોઈપણ ક્રમમાં લખેલ હોય પણ તમામ અંક સાચા હોય તો જ સંપૂર્ણ ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ : ઘટનાક્રમ ઉકેલપત્ર પ્રમાણે હોય તો જ સંપૂર્ણ સાચું ગણી ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો.

વિષય : સુવાસિની સ્ત્રીઓના વિશેષ ધર્મ (૧/૪)

(૧) ફક્ત સાચા નંબરો :

૧	૪	૬	૭	૧૦	૧૨
---	---	---	---	----	----

(૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ :

૭	૬	૧૦	૪	૧૨	૧
---	---	----	---	----	---

સૂચના : (૧) ફક્ત સાચા નંબરોમાં તમામ છ નંબરો સાચા હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ પણ સંપૂર્ણ સાચો હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

પ્ર.૭નીચે આપેલાં જનમંગલનામાવલિ / કીર્તન / અષ્ટક / શ્લોક વગેરે માંગ્યા મુજબ પૂર્ણ કરો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ :- કીર્તન અડધું સાચું હોય તો એક (૧) ગુણ આપવો.

૧. ૐ શ્રી તપઃપ્રિયાય નમઃ, ૐ શ્રી સિદ્ધેશ્વરાય નમઃ, ૐ શ્રી સ્વતન્ત્રાય નમઃ, ૐ શ્રી બ્રહ્મવિદ્યાપ્રવર્તકાય નમઃ, ૐ શ્રી પાષણ્ડોચ્છેદનપટવે નમઃ, ૐ શ્રી સ્વસ્વરૂપાચલસ્થિતયે નમઃ (૧૫/૪૮)
૨. વહાલા તારા ઉરમાં વિણગુણ હાર જોઈ નેણાં ઠરે રે લોલ,
વહાલા તે તો જાણે પ્રેમી જન જોઈ નિત્ય ધ્યાન ધરે રે લોલ.
રસિયા જોઈ તમારું રૂપ રસિક જન ઘેલડા રે લોલ,
આવો વહાલા પ્રેમસખીના નાથ સુંદરવર છેલડા રે લોલ, (૨૧/૬૪)
૩. સ્નેહાતુરસ્ત્વથ મયાતુર આમયાવી યદ્વત્સુધાતુરજનશ્ય વિહાય માનમ્।
દૈન્યં મજેયુરિહ સત્સુ તથા ચરન્તં ત્વાં ભક્તિધર્મતનયં શરણં પ્રપદ્યે॥ (૯/૨૬)
૪. માન અને અપમાનમાં તથા શત્રુપક્ષ અને મિત્રપક્ષમાં જેને સમભાવ વર્તે છે; બધાં કર્મોમાં કર્તાપણાના અભિમાનથી જે રહિત છે; તે મનુષ્ય ત્રણ ગુણથી પર થયેલા ગુણાતીત કહેવાય છે. (૩૨/૮૧)

(વિભાગ - ૨ : ગુણાતીતાનંદ સ્વામી, ચૌદમી આવૃત્તિ, જૂન - ૨૦૧૭)

પ્ર.૮નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ : કોણ કહે છે - ૧ ગુણ, કોને કહે છે - ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે - ૧ ગુણ.

૧. “તમે અમારા સ્વરૂપનો પૂર્ણ મહિમા ફેલાવજો.” (૨૬/૪૭)
⇒ મહારાજ - સ્વામીને
⇒ મહારાજે ધામમાં જવાનો નિર્ધાર કર્યો ત્યારે કહે છે.
૨. “સાધુનાં ત્રીસ લક્ષણમાંથી એક લક્ષણ આવ્યું છે.” (૪૭/૭૭)
⇒ સ્વામી - ધર્મસ્વરૂપાનંદ સ્વામીને
⇒ ધર્મસ્વરૂપાનંદ સ્વામીએ પોતાને નડતા દોષ ટળી જાય તેવી કૃપા કરવાનું કહ્યું ત્યારે.
૩. “અમે તો આ રોટલાના ખૂરમા અને છાશ જમીએ છીએ.” (૩૮/૬૫)
⇒ સ્વામી - નાગર ભક્તને
⇒ નાગર ભક્તનો ભ્રમ ભાંગી ગયો અને ખાતરી કરવા તેણે સ્વામીની નજીક આવી જોયું ત્યારે.

પ્ર.૯ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

નોંધ :- અડધા સાચા જવાબના ગુણ આપવા નહીં.

૧. ઓગણીસ સંતો ક્યાં આગળ માંદા પડ્યા ? (૧૨/૨૮)
- જ. કારિયાણીમાં ઓગણીસ સંતો માંદા પડ્યા.
૨. ભાઈ આત્માનંદ સ્વામીએ સ્વામીને શું પ્રશ્ન પૂછ્યો ? (૪૨/૬૯)
- જ. ભાઈ આત્માનંદ સ્વામીની ઉંમર ૧૧૬ વર્ષની થઈ હોવા છતાં હજુ મહારાજ ધામમાં કેમ તેડી જતા નથી ? તે પૂછ્યું.

૩. જીવ ક્યારે બ્રહ્મરૂપ થયા વિના રહે નહીં ? (૪૪/૭૩)

જ. જો હેત અને વિશ્વાસ હોય અને નિષ્કપટપણે વર્તે તો જીવ બ્રહ્મરૂપ થયા વિના રહે નહીં.

૪. વરતાલમાં સમૈયાની સભામાં કોણ સ્વામી પાસે જ વાતો કરાવતા ? (૨૮/૫૧)

જ. વરતાલમાં સમૈયાની સભામાં ગોપાળાનંદ સ્વામી અને નિત્યાનંદ સ્વામી સ્વામી પાસે જ વાતો કરાવતા.

૫. ખંભાતના નગરજનોની વાત સાંભળી સ્વામીએ શું કહ્યું ? (૩૩/૫૮)

જ. ‘ભાઈ ! આ તો ચીંથરે વીટેલ રતન છે.’

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલાં વાક્યોમાંથી કોઈ પણ ત્રણ વિષે કારણ લખો. (નવેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૯)

નોંધ : મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

૧. માલજી સોનીને સ્વામીના સ્વરૂપનો નિશ્ચય થયો. (૩૦/૫૩-૫૪)

વરતાલ ચૈત્રી પૂનમના સમૈયામાં સ્વામી પધાર્યા. બંને દેશના આચાર્ય પણ ભેગા થયા હતા. તે સભામાં ગોપાળાનંદ સ્વામી અને મોટેરા સદ્ગુરુઓએ સ્વામીને હાર પહેરાવ્યા. સ્વામીની કોટ હારથી ભરાઈ ગઈ. તે જોઈને ભોયકાના માલજી સોનીએ પોતાના ગુરુ ગોપાળાનંદ સ્વામીને પૂછ્યું કે ‘આ સદ્ગુરુ કોણ છે ?’ ત્યારે પ્રશ્નના જવાબમાં સ્વામી તેમને કહે છે “મેં તને નહોતું કહ્યું કે હું તને અક્ષરધામ બતાવીશ. તે આ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી સાક્ષાત્ અક્ષરધામનો અવતાર છે, માટે ઓળખી લે.” તે સાંભળી માલજી સોનીએ સ્વામીના સ્વરૂપનો નિશ્ચય કર્યો. આ માલજી સોનીને શાસ્ત્રીજી મહારાજ મળેલા અને તેમના મુખે ઉપરની વાત સાંભળેલી. તે પછી શાસ્ત્રીજી મહારાજ ઘણા મુમુક્ષુઓને માલજી સોની પાસે ભોયકા લઈ જતાં ને આ વાત સંભળાવતા.

૨. સ્વામીની મહારાજના દર્શન માટેની તીવ્ર આસક્તિ જોઈ મુક્તાનંદ સ્વામી વિસ્મય પામ્યા. (૭/૨૦-૨૧)

જ. સંવત ૧૮૬૮ની કૃષ્ણપક્ષની રાત્રિએ ઝરમર વરસાદ વીજળીના ઝબકારા અને મેઘના કડાકા સાથે વરસતો હતો. સૌ સંતો મહારાજનાં પ્રત્યક્ષ દર્શન અને સમાગમનું સુખ લઈ પોતપોતાના આસને પાછા ફર્યા હતા. આ વખતે ગુણાતીતાનંદ સ્વામી એક ઓરડાની ભીંતે જરા ઓથ હતી ત્યાં વરસાદથી કંઈક બચતા મહારાજનાં દર્શનની અભિલાષાએ ચકોરની માફક, નેવા નીચે અર્ધભીંજાતા ઊભા હતા. એવામાં મુક્તાનંદ સ્વામી કંઈક કારણસર ઓરડા બહાર આવ્યા ને ત્યાં કોઈકને ઊભેલા જોઈ ‘કોણ છે ?’ એવું પૂછ્યું, સ્વામીએ નમ્રભાવે ધીરેથી જવાબ આપ્યો કે, ‘હું નિર્ગુણાનંદ. મહારાજ દરબારગઢમાં વાતો કરવા ગયા છે.’ તે પાછા પધારે ત્યારે દર્શનની ઝાંખી થઈ જાય તે આશયથી અહીં ઊભો છું.’ મહારાજનાં દર્શનની આવી તેમની તીવ્ર આસક્તિ જોઈ મુક્તાનંદ સ્વામી વિસ્મય પામ્યા.

૩. મહારાજે સ્વામીને પોતાની પાઘ પહેરાવી અપાર હેત બતાવ્યું. (૨૨/૪૧-૪૨) ગોપાળાનંદ સ્વામી વગેરે સદ્ગુરુઓની હાજરીમાં સંવત ૧૮૮૨ના વૈશાખ સુદ ત્રીજને દિવસે સ્વામીના હસ્તે જૂનાગઢ મંદિરનું ખાતમૂહૂર્ત થયું અને બ્રહ્મવિદ્યાના કેન્દ્ર સમા મંદિરનો આરંભ થયો. આનંદ સ્વામી સાથે સ્વામી ગઢડા મહારાજના દર્શને આવેલા. થોડા દિવસ બાદ મહારાજે તેમને જૂનાગઢ જવાની આજ્ઞા કરી. કારણ બીજું કોઈ જૂનાગઢની કઠિનાઈઓ વેઠવા તૈયાર ન હતું. સ્વામીની જોડમાં મહારાજે તત્વાનંદને જવાની આજ્ઞા કરી. જતાં પહેલાં સ્વામી મહારાજની રજા લેવા આવ્યા. ત્યારે મહારાજ ક્ષૌર કરાવતા ઊભા થઈ ગયા અને સ્વામીને ભેટીને બોલ્યા : ‘તમે જૂનાગઢ જાઓ છો તો લો તમને ભાતું બંધાવીએ એમ કહી સાખી બોલ્યા ‘નિર્ગુણ બ્રહ્મ સુલભ અતિ, સગુણ ન જાણે કોઈ, સગુણ ચરિત્ર નાનાવિધિ, સુની મુનિ મન ભ્રમ હોય.’ પછી મહારાજે પોતાની પાઘ મંગાવી સ્વામીને પહેરાવી, અપાર હેત બતાવ્યું.

૪. બ્રહ્મ અને પરબ્રહ્મનાં દિવ્ય સ્વરૂપોનું પ્રથમ મિલન પીપલાણામાં થયું. (૩/૭)

જ. મૂળજી ભક્તની ઉંમર પંદરેક વર્ષની થઈ. તે સમયમાં સરવાર દેશમાં પ્રગટેલ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ ભગવાન વનવિચરણ કરતાં નીલકંઠ વર્ણીરૂપે ઓળખાતાં લોજ પધાર્યા. મુક્તાનંદ સ્વામી સાથે મેળાપ થયો. થોડા સમયે પીપલાણામાં રામાનંદ સ્વામીને મળ્યા. સંવત ૧૮૫૭ના કાર્તિક સુદ એકાદશીએ રામાનંદ સ્વામીએ વર્ણાને ભાગવતી દીક્ષા આપવાનું નક્કી કર્યું. આ પ્રસંગે પોતાના સર્વે ભક્તોને નીલકંઠ વર્ણીના દર્શને તેડાવ્યા. શેખપાટથી લાલજી ભક્ત અને ભાદરાથી મૂળજી ભક્ત પણ સૌ હરિભક્તો સાથે પીપલાણા આવી પહોંચ્યા. અહીં જ ભક્ત અને ભગવાનનું - બ્રહ્મ અને પરબ્રહ્મનાં એ સનાતન દિવ્ય સ્વરૂપોનું આ લોકમાં પ્રથમ મિલન થયું.

પ્ર.૧૧ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ બે વિષે મુદ્દાસર નોંધ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ : ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

૧. મુંજો સૂરુ સત્સંગી થયો (૩૧/૫૪-૫૫) લીલાખા ગામનો ચારણ મુંજો સૂરુ દારૂ-માંસના ભક્ષણથી પાપી ને હિંસક બની ગયો હતો. કોઈ જીવની હિંસા કરવામાં તે ખચકાતો નહીં. સ્વામી એક વાર તેના ગામ પધાર્યા ત્યારે તેને બોલાવ્યો ને ઉપદેશ આપતાં કહ્યું ‘અફીણ એક કલ્પ સુધી, ભાંગ ત્રણસો કલ્પ સુધી અને દારૂ, માંસ હજાર કલ્પ સુધી તેના પ્રવીણ-૨

પીનારને નરકમાં નાખે છે. બ્રહ્મા પણ સુરાપાન કરે તો અશુદ્ધ બની જાય છે. આમ દારૂ-માંસના નિષેધની વાત કરી. ત્યારે મુંજાએ કહ્યું આ તમારી વાતો બ્રાહ્મણ, વાણિયા માટે હશે. અમે તો શાસ્ત્રનાં પોથાંને અદ્વર લટકાવી રાખીએ છીએ. ત્યાં જ સ્વામીની દૃષ્ટિ પડવાથી તેને સમાધિ થઈ. અત્યંત ત્રાસદાયી નરક યાતના તેણે નજરે નિહાળી. સ્વામીએ તેને જગાડ્યો તેને ખૂબ પશ્ચાત્તાપ થયો. સ્વામીના ચરણમાં પડી માફી માંગતા કહ્યું સ્વામી ! જમપુરીનું દુઃખ સાચું છે. મારે આવી જમપુરીમાં જવું ન પડે તેવી દયા કરો ! સ્વામીએ તેને વર્તમાન ધરાવી, કંઠી પહેરાવી. એક વાર સ્વામી વગડામાં રાત રોકાયા હતા ત્યારે એક ભરવાડ આવી પૂછવા લાગ્યો, ‘ઓલ્યા મુંજા સૂરુના ગુરુ તમે ?’ તમે તો અમને ન્યાય કરી દીધા. મુંજો જ્યારે અમારાં બકરાં કે ઘેટાંનાં ટોળામાં પડતો, ત્યારે કેટલાંય બકરાં ને ઘેટાં ઉપાડી જતો. જ્યારથી તમે એને સત્સંગી કર્યો ત્યારથી એનો ત્રાસ મટી ગયો. તમે ખરા સાધુ. આજથી તમે મારા ગુરુ. તે સ્વામિનારાયણ બોલી શકતો નહિ પણ ‘ગુણાનંદ’ બોલીને માળા ફેરવતો.

૨. ઊંડ નદીની લીલા (૪/૮) આ.સં. ૧૮૬૦માં મહારાજ અલૈયેથી સૌ પ્રથમ વાર ભાદરા પધાર્યા. શ્રીહરિ રોજ વશરામભાઈ, ડોસાભાઈ, રાજોભાઈ, રામોભાઈ, રત્નાભાઈ, મૂળજીભાઈ તથા સુંદરજી વગેરેને સાથે લઈ ઊંડ નદીએ નાહવા પધારતા. બાજુમાં મોટો વડ છે. ત્યાંથી નદીમાં ધૂબાકા મારે, જળકીડા કરે, નદીકાંઠે સૌને ધ્યાનમાં બેસાડે વગેરે વિવિધ લીલા મહારાજ કરતા. એક વખત તો નદીના પાણીમાં ચલાખો પથરાવી, પોતે મૂળજી ભક્ત, લાલજી સુથાર વગેરે ભક્તો સાથે બેઠા ને ચલાખાને પોતાની યોગશક્તિથી વહાણની જેમ ચલાવ્યો. આવી અદ્ભુત લીલા મહારાજે ભાદરાના ભક્તોને દેખાડી.

૩. આજ્ઞાધારક (૮/૨૪-૨૫) એક વખત મુક્તાનંદ સ્વામી સુરતમાં સભા ભરીને બેઠા હતા, ત્યારે એક હરિભક્તે મુક્તાનંદ સ્વામીને મહારાજના સમાચાર પૂછ્યા. કારણ કે મહારાજ માટે તાજાં વાંસ, આદુ અને તીખાંનું અથાણું મોકલવાની મારે ઈચ્છા છે. આથી મુક્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું હમણાં તો મહારાજના કાંઈ સમાચાર નથી. પણ ગઢડે હશે. મારે પણ ‘સતીગીતા’ નામનું પુસ્તક પ્રસાદીનું કરવા મોકલવું છે. મુક્તાનંદ સ્વામીની ઈચ્છાથી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી તરત જવા તૈયાર થયા. સાથે જોડમાં ગોદડિયા સંત શાંતાનંદ પરાણે જવા તૈયાર થયા. તે કહે ‘તમે કહેશો તો પણ જઈશ અને ના કહેશો તો પણ જઈશ.’ અથાણાંની ત્રણ બરણીઓ, ‘સતીગીતા’નું પુસ્તક, એક સુંદર સાદડી અને બરફીની માટલી લઈ સ્વામી જવા તૈયાર થયા. સુરતના પ્રેમી હરિભક્તોએ પોતાના વતી મહારાજને ભેટવાની ભલામણ કરી. મહારાજને સંભારતા રાત-દિવસ ચાલતા ચોથે દિવસે ગઢડે પહોંચ્યા. સ્વામી ઘેલાને કાંઠે ઉતર્યા. દુકાળ હોવાથી મહારાજ છાના રહેતા. કોઈને મળતા નહીં. છેવટે નાજા જોગિયાએ ખબર આપી કે મહારાજ કારિયાણી પધારવાના છે. તમે ત્યાં પહોંચો સ્વામીએ કારિયાણી આવી મહારાજને સંદેશો મોકલ્યો. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનું નામ સાંભળતા જ મહારાજે તેમને હેતથી બોલાવ્યા. તે વખતે મહારાજ જમવાની તૈયારી કરતા હતા. ત્યારે સ્વામીએ બરફી ને અથાણું મહારાજને ધર્યા. મહારાજે પ્રેમથી જમી સ્વામીને પ્રસાદી આપી. સ્વામી તો અનિમિષ દૃષ્ટિએ મહારાજની મૂર્તિનું સુખ લઈ રહ્યા હતા. થાક ક્યાંય ઓસરી ગયો. સુરતના હરિભક્તોનો સંદેશો આપ્યો એટલે મહારાજ ઢોલિયા ઉપરથી ઊઠીને સ્વામીને બાથમાં લઈને મળ્યા. સ્વામી હરિભક્તોનાં નામ લેતા લેતા મહારાજને મળ્યા. આમ બાવીસ વાર ભેટ્યા. મહારાજ ને બહુ શ્રમ ના પડે તેથી સ્વામીએ નામ સંભારવાના બંધ કર્યા. સાથે આવેલા શાંતાનંદ મહારાજને મળવા નજીક આવ્યા ત્યારે મહારાજે કહ્યું ‘તમે પરાણે આવ્યા છો તેથી નહીં ભેટીએ.’ સ્વામીએ ભલામણ કરી, ‘મારી સાથે બરણી ઉપાડી સેવા કરી છે માટે ભેટો તો સારું,’ ત્યારે સ્વામીની ઈચ્છાથી મહારાજ ભેટ્યા ખરા પણ બોલ્યા કે, ‘સ્વામીને બાવીસ વખત મળતા કઠણ ન પડ્યું તેટલું એકવાર મળતાં કઠણ પડે છે. કારણ કે આજ્ઞા વગર આવ્યા છો.’ એમ કહી આજ્ઞાપાલનનો મહિમા સમજાવ્યો.

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ એક પ્રસંગ ટૂંકમાં વર્ણવી ભાવાર્થ લખો. (બારેક લીટીમાં) (કુલ ગુણ : ૪)

નોંધ : (૧) આ જ ભાવાર્થ હોવો જરૂરી નથી. પરીક્ષકે વિષયને અનુરૂપ ભાવાર્થ છે કે નહીં તે જાતે નક્કી કરીને તેના ગુણ આપવાના છે. પ્રસંગ વર્ણનનાં ૩ ગુણ અને ભાવાર્થનો ૧ ગુણ. (૨) ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

૧. તરણેતરના મહંતનું આશ્ચર્ય (૪૩/૭૦) સ્વામી જૂનાગઢમાં બિરાજતા હતા. એક વખત મંદિરમાં તેઓ વાસીદું વાળતા હતા. તે વખતે ત્યાં તરણેતરના મહંત આવ્યા. સ્વામીને તેમણે પૂછ્યું, ‘આ જગ્યાના મહંત કોણ છે ?’ સ્વામીએ નમ્રતાથી કહ્યું, ‘મહંત અંદર ગાદી ઉપર બેઠા હશે.’ એમ કહી સ્વામી હાથ-પગ ધોઈ સભામંડપમાં પધાર્યા. તરણેતરના મહંતને સ્વામીને જોઈને ખૂબ નવાઈ લાગી. તેમણે પૂછ્યું, ‘તમે તો હમણાં વાસીદું વાળતા હતા. તે તમે જ મહંત છો ?’ સ્વામીએ હસતાં હસતાં કહ્યું, ‘અમારે ત્યાં જે સેવા કરે તે જ મહંત હોય છે.’ પછી ખીંટીએથી ઝોળી ઉતારીને મહંતને બતાવી. તિલકિયું પણ લાકડાનું હતું. આવા નિસ્પૃહી સંત જોઈ તરણેતરના મહંત અતિ આશ્ચર્ય પામ્યા.

ભાવાર્થ : કોઈપણ જગ્યાએ વધુ સમય રહેવા માટે નિઃસ્પૃહીતા વધારે જરૂરી છે. જ્યાં દ્રવ્ય અને પદાર્થનો લોભ હોય ત્યાં બીજા બધા જ દૃષણો આવે છે.

૨. કલ્યાણનો ખપ (સદ્ગુરુ કોણ ?) (૬/૧૮) મહારાજની આજ્ઞાથી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી શરૂઆતમાં મુક્તાનંદ સ્વામીના મંડળમાં ફરતા. એક વાર તેઓ જેતલપુર આવ્યા. અહીં રાત્રે મહોલ ઉપર મુક્તાનંદ સ્વામી સૂવા ગયા. તેઓ કાંકરાવાળી જમીન ઉપર પાથર્યા વગર સૂઈ ગયા, તેથી સ્વામી પણ તે પ્રમાણે સૂવાની તૈયારી કરતા હતા. ત્યાં મુક્તાનંદ સ્વામીએ તેમને કહ્યું કે ‘તમે નીચે કંઈ પાથરીને સૂઓ, નહીં તો કાંકરા વાગશે.’ ત્યારે સ્વામીએ કહ્યું : ‘પણ તમે તો નીચે સૂતા છો.’ એટલે તેમણે કહ્યું : ‘મારે તો મહારાજની આજ્ઞા છે.’ તે સાંભળી સ્વામીએ કહ્યું : ‘મહારાજની આજ્ઞા તો બધાયને માટે છે, કલ્યાણનો ખપ મારે પણ રાખવાનો છે.’ મુક્તાનંદ સ્વામી તેમની રુચિ જોઈ બહુ રાજી થયા ને કહ્યું : ‘બહુ આગળ વધી જશો.’ ભાવાર્થ : મોટાપુરુષ જ્યારે આલોકમાં આવે છે. ત્યારે આશ્રિતોની શિક્ષાને અર્થ પોતાના વર્તન દ્વારા તેમને સાધનાની રીત સમજાવે છે.

પ્ર.૧૩ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો.
(કુલ ગુણ : ૮)

❏ નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

(૧) ૨, ૪ (૧૫/૩૧) (૨) ૨, ૩, ૪ (૩૨/૫૭,૫૮) (૩) ૩, ૪ (૨/૪,૫) (૪) ૨, ૩, ૪ (૨૪/૪૩,૪૪)

પ્ર.૧૪ નીચેના મથાળાના સંદર્ભમાં દર્શાવેલ વાક્યમાંથી ખોટા શબ્દોને સુધારીને સાચુ વાક્ય લખો. (કુલ ગુણ : ૬)

❏ નોંધ :- સંપૂર્ણ સાચું વાક્ય લખ્યું હશે તો જ ગુણ પ્રાપ્ત થશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં

૧. સંતોને શિખામણ : મહારાજની આજ્ઞાથી પાષદોનાં મંડળો પણ શહેરમાં સત્સંગ અર્થે ફરવા જતાં, ત્યારે મહારાજ તેમને શિક્ષાનાં વચન કહેતા કે ‘આપણે જ્યારે વેશ લીધો ત્યારે એ ભેખ પૂરેપૂરો ભજવવો. (૩૮/૬૬)
- જ. સંતોને શિખામણ : સ્વામીની આજ્ઞાથી સંતોનાં મંડળો પણ દેશમાં સત્સંગ અર્થે ફરવા જતાં, ત્યારે સ્વામી તેમને શિક્ષાનાં વચન કહેતા કે ‘આપણે જ્યારે ભેખ લીધો ત્યારે એ વેશ પૂરેપૂરો ભજવવો. (૩૮/૬૬)
૨. સ્વામીના સત્સંગી : યુવકનો આવો પ્રેમ જોઈ મહારાજે ત્યારે તો કોથળો અનામત રાખી લીધો, પણ ત્રીજું વરસ સારું આવ્યું એટલે મહારાજે રામ ભંડેરીને બોલાવી, ઘણું સમજાવીને તે કોથળો પાછો આપ્યો. (૨૭/૪૮)
- જ. સ્વામીના સત્સંગી : ભગતનો આવો પ્રેમ જોઈ સ્વામીએ ત્યારે તો ડાબલો અનામત રાખી લીધો, પણ બીજું વરસ સારું આવ્યું એટલે સ્વામીએ કરસન બાંભણિયાને બોલાવી, ઘણું સમજાવીને તે ડાબલો પાછો આપ્યો. (૨૭/૪૮)
૩. અમારા તિલક : એક વખત ઘરસભામાં સ્વામીએ સૌ હરિભક્તોને અહીંની કંકુ જેવી લાલ માટીના ખડા આપ્યા અને હરિભક્તોને તિલક કરવાની આજ્ઞા કરી. (૧૪/૩૦)
- જ. અમારા તિલક : એક વખત સભામાં મહારાજે સૌ સંતોને અહીંની ચંદન જેવી પીળી માટીના ખડા આપ્યા અને સંતોને તિલક કરવાની આજ્ઞા કરી. (૧૪/૩૦)
૪. અંતિમ લીલા : પછી મઠમાં આવી, કીર્તન-ચેષ્ટા કરી. પદ્માસન આસન વાળી, રંગમંડપમાં આચાર્યના સિંહાસન પાસે થાંભલે અઢેલીને બેઠા. (૫૦/૮૩)
- જ. અંતિમ લીલા : પછી મંદિરે આવી, નિયમ-ચેષ્ટા કરી. સ્વસ્તિક આસન વાળી, સભામંડપમાં ઠાકોરજીના સિંહાસન પાસે થાંભલે અઢેલીને બેઠા. (૫૦/૮૩)
૫. ગૃહત્યાગ અને દીક્ષા : આ ફેસલો સાંભળતાં જ સુંદરજી ભક્ત ફરી પાછા ડાંગરા તરફ જવા નીકળ્યા. સ્વામી જાણતા જ હતા કે સુંદરજી ભક્ત જરૂર ખેતર બાળીને આવશે. (૫/૧૬)
- જ. ગૃહત્યાગ અને દીક્ષા : આ આદેશ સાંભળતાં જ મૂળજી ભક્ત ફરી પાછા ભાદરા તરફ જવા નીકળ્યા. મહારાજ જાણતા જ હતા કે મૂળજી ભક્ત જરૂર ઘર બાળીને આવશે. (૫/૧૬)
૬. ઉત્તમ વક્તા : સૌને ભજન મંડળીની જેમ બેસાડી સ્વામી જાતે પીરસવા લાગ્યા. ત્યારે સ્વામીએ સંતોને કહ્યું કે ‘આ મુક્તાનંદ સ્વામી ફરે છે તેમ સૌ ફરતાં શીખો. (૧૧/૨૭)
- જ. ઉત્તમ વક્તા : સૌને ગોવાળ મંડળીની જેમ બેસાડી મહારાજ જાતે પીરસવા લાગ્યા. ત્યારે મહારાજે સંતોને કહ્યું કે ‘આ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી જમે છે તેમ સૌ જમતાં શીખો. (૧૧/૨૭)

❏ સમાપ્ત ❏